

ΑΡΘΡΟ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Επικοινωνία:

Γραφείο Επικοινωνίας
Τομέας Προώθησης και Προβολής, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τηλ. 22894304
ηλ. διεύθυνση: prinfo@ucy.ac.cy,
ιστοσελίδα: www.pr.ucy.ac.cy

Διερευνητική Επιτροπή: Πως γίνεται σε άλλες χώρες.

---

* του Σταύρου Α. Ζένιου

Αναρτήθηκε στο μπλογκ zenios.wordpress.com στις 7 Οκτωβρίου 13.

«Περάσαμε από την τραγωδία της κρίσης στην κωμωδία της διερεύνησης και αντί να βγούμε σοφότεροι βγαίνουμε και πάλι διχασμένοι. Ας μάθουμε επιτέλους από άλλους.»

Μεγαλύτερη τραγωδία από την τραγωδία της οικονομικής κρίσης θα είναι αν δεν μάθουμε από τα λάθη μας. Δυστυχώς αυτό πάμε να πάθουμε με το [πόρισμα](#) της Διερευνητικής Επιτροπής το οποίο αποφαίνεται, εσφαλμένα, ότι η κρίση έγινε αισθητή «πρώτα στον τομέα της πραγματικής οικονομίας και ακολούθως στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα». Βεβαίως έχει τεράστιες ευθύνες ο τέως Πρόεδρος αλλά το πόρισμα της απονέμει πολύ απλουστευτικά και χωρίς καν να τον έχει ακούσει.

Η Διερευνητική Επιτροπή δεν φαίνεται να κατανόησε το πολυσύνθετο των οικονομικών κρίσεων. Πολύπλοκα συστήματα –όπως μια εθνική οικονομία- καταρρέουν με σύνθετους τρόπους που οφείλονται συνήθως σε ένα συνδυασμό κακοδιαχείρισης και κακής τύχης. Προϋποθέτουν πολλαπλές και ταυτόχρονες θεσμικές και ατομικές αστοχίες, και οι παράγοντες που προκάλεσαν τις κρίσεις άλλων χωρών ίσχυαν και στην Κύπρο:

- 1) προϋποθέσεις για κρίση
- 2) μεταδοτικότητα
- 3) αγελαία συμπεριφορά
- 4) ελαττωματικός δανεισμός
- 5) σιωπηροί ελεγκτές
- 6) ελλιπής εποπτεία
- 7) σπάταλο κράτος
- 8) ρηχή πολιτική κρατικών εγγυήσεων.

Παρατηρητής όλων αυτών ένα πολιτικό σύστημα αδύναμο ή ανίκανο ή απρόθυμο να δράσει.

Η ευθύνη δεν μπορεί να εντοπιστεί αποκλειστικά σε ένα μόνο σημείο αφού αν οποιοσδήποτε από τους πρωταγωνιστές είχε συμπεριφερθεί διαφορετικά θα είχε αποφευχθεί η κρίση. Έτσι η απόδοση ευθυνών οφείλει να είναι ισορροπημένη. Άτομα σε υπεύθυνες θέσεις στην Κυβέρνηση, τους τραπεζικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές αναμένεται να είχαν δράσει προς έλεγχο των παραγόντων ανταποκρινόμενοι στις ευθύνες που η κοινωνία τους είχε εμπιστευθεί. Και όσο πιο ψηλά η θέση τόσο πιο αυξημένες οι ευθύνες. Επομένως, βεβαίως ο τ. Πρόεδρος έχει ευθύνη, και από αυτή την άποψη η απόδοση ευθυνών από την Επιτροπή είναι κενή περιεχομένου. Το συμπέρασμα είναι υπερ-απλουστευμένο αφού στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στο σπάταλο κράτος, αγγίζει επιδερμικά τον ελαττωματικό δανεισμό και την ελλιπή εποπτεία και αγνοεί πλήρως τα υπόλοιπα. Επιπρόσθετα η απόδοση ευθυνών στηριζόμενη στις μαρτυρίες συνυπεύθυνων χωρίς μελέτη των οικονομικών δεδομένων –forensic analysis, εγκληματολογική ανάλυση- στερείται τεκμηρίωσης και δεν μας διδάσκει τίποτα που δεν γνωρίζαμε.

Έτσι το πόρισμα της Επιτροπής πάσχει από δύο αδυναμίες που μας εμποδίζουν από το να μάθουμε. Πρώτο, δεν εξετάζει ενδελεχώς τα τεκμήρια και ιδιαίτερα τα οικονομικά δεδομένα, δηλαδή δεν στηρίζεται σε εγκληματολογική ανάλυση (forensics). Και δεύτερο, πέρασε στην απονομή γενικών πολιτικών ευθυνών υπερπηδώντας σημαντικές φάσεις στην εξέλιξη της κρίσης.

Εμπειρίες από τις διερευνήσεις κρίσεων στις ΗΠΑ, Ισλανδία και Ιρλανδία προσφέρουν καθοδήγηση για το πως θα μπορούσε να γίνει η διερεύνηση. Οι Διερευνητικές Επιτροπές και στις τρεις χώρες αποτελούνταν από ένα συνδυασμό εμπειρογνομόνων και δικαστών και είχαν στην διάθεση τους χρόνο και εκτενή υποστήριξη.

- a. Η [επιτροπή των ΗΠΑ](#) ήταν 10μελής. Πρόεδρος ήταν πρώην Treasurer στην πολιτεία της Καλιφόρνιας με μεταπτυχιακό στη Δημόσια Διοίκηση¹. Εργάστηκαν πάνω από ένα χρόνο.
- b. Στην Ισλανδία της [τριμελούς επιτροπής](#) προέδρευε μέλος του ανωτάτου Δικαστηρίου και μέλη ήταν ο Επίτροπος Διοικήσεως και ένας καθηγητής χρηματοοικονομικών του πανεπιστημίου Yale². Χρησιμοποίησαν εξωτερικούς εμπειρογνώμονες από ΗΠΑ, είχαν επαρκές προσωπικό και εργάστηκαν για τέσσερις μήνες.
- c. Ο πρόεδρος της [Ιρλανδικής επιτροπής](#) είχε διδακτορικό τίτλο στα οικονομικά και τα άλλα δύο μέλη ειδικότητα σε ευρωπαϊκά θέματα και χρηματοοικονομικά³. Εργάστηκαν επτά μήνες.

Δυστυχώς –και παρά τη διαφορετική άποψη που είχα εκφράσει τόσο [δημοσίως](#)⁴ όσο και με επιστολές προς πολιτειακούς αξιωματούχους - η κυπριακή επιτροπή συστάθηκε ως «ιονεΐ

¹ <http://fcic.law.stanford.edu/>

² <http://www.rna.is/eldri-nefndir/addragandi-og-orsakir-falls-islensku-bankanna-2008/skyrsla-nefndarinnar/english/>

³ <http://www.bankinginquiry.gov.ie/>

⁴ Ζένιος, Σ.Α. Διερευνητική Επιτροπή για την Κρίση του Κυπριακού Τραπεζικού Συστήματος, 3 Μαΐου 2012, αναρτημένο στο <http://blog.stockwatch.com.cy/?p=1229> και Ζένιος, Σ.Α., Κληρίδης, Σ. Και Χαραλάμπους, Γ. Πως να γίνει η διερεύνηση για την κρίση του τραπεζικού συστήματος, 28 Μαΐου 2012, αναρτημένο στο <http://blog.stockwatch.com.cy/?p=1273>

δικαστήριο» αποκλειστικά από δικαστές ενώ εμπειρογνώμονες παραιτήθηκαν και οι εκθέσεις τους αγνοήθηκαν. Οι όροι εντολής διέφεραν από εκείνες άλλων επιτροπών διεθνώς, που δεν ήταν να αποδώσουν ευθύνες αλλά να διερευνήσουν τα γεγονότα και «να παραπέμψουν στο Γενικό Εισαγγελέα οποιοδήποτε άτομο διαπιστώσουν ότι ενδεχόμενα παραβίασε νομοθεσία»⁵. Οι όροι εντολής περιέχουν 27 άρθρα. Τα 26 είναι παρόμοια με εκείνα των άλλων επιτροπών, με επίμαχο το Άρθρο 25 περί απόδοσης ευθυνών. Αυτό προκάλεσε την ενδιάμεση απόφαση της πλειοψηφίας της Επιτροπής να μην ασχοληθεί με την Λαϊκή Τράπεζα που ήταν στο επίκεντρο της κρίσης. Αυτή η αμιγώς νομική προσέγγιση ήταν μέγα σφάλμα αφού στερεί την κοινωνία μας από ενδελεχή διερεύνηση σημαντικών πτυχών της κρίσης όπως κατάφεραν άλλες χώρες. Πολλά από όσα συνέβησαν πιθανόν να μην είναι θέματα δικαιοσύνης, παραμένουν ωστόσο λάθη, παραλείψεις και αδυναμίες. Θα θέλαμε να τα μάθουμε αλλά η προσέγγιση της Επιτροπής μας περιορίζει.

Ο στόχος των Διερευνητικών Επιτροπών διεθνώς ήταν πρωτίστως η καταγραφή γεγονότων, ο εντοπισμός των υπευθύνων, η αποδόμηση μύθων και η ανάδειξη άγνωστων πτυχών που βοηθούν τις κοινωνίες να αντιληφθούν πώς οι κρίσεις θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί. Ζητούμενο είναι η καταγραφή της ιστορίας μιας κρίσης με διαφάνεια και τεκμηρίωση γεγονότων για να μπορούν οι πολίτες να βγάλουν τα δικά τους συμπεράσματα και οι εισαγγελικές αρχές να αναλάβουν δράση.

Πολύ λίγο συμβάλλει σε αυτά το πόρισμα που έχουμε στα χέρια μας. Θα επανέλθω επομένως για να δούμε πολλά που προκύπτουν από την ανάλυση των τεκμηρίων. Θα δούμε ότι στην Κύπρο ενεργοποιήθηκε ένα *φαύλος κύκλος αλληλεξάρτησης τραπεζών-δημόσιων οικονομικών*. Το τραπεζικό σύστημα και τα δημόσια οικονομικά είναι συνδεδεμένα σαν σιαμαία δίδυμα και τυχόν επίρριψη ευθυνών αποκλειστικά στο ένα μέρος αγνοεί τις σύνθετες αλληλεξαρτήσεις. Η άγνοια των αλληλεξαρτήσεων προκάλεσε ατολμία, ολιγωρία και αμέλεια, ερασιτεχνισμούς και τακτικισμούς πολιτικών σκοπιμοτήτων που οδήγησαν ένα αρχικό πρόβλημα ύψους 25% του ΑΕΠ σε υποτροπιασμό καθιστώντας το σταδιακά ένα τεράστιο δυσεπίλυτο πρόβλημα σχεδόν 100% του ΑΕΠ.

Στην χώρα μας έχουμε δημιουργήσει μian από τις πλέον σύνθετες οικονομικές κρίσεις των αρχών του 21^{ου} αιώνα. Δυστυχώς καταφέραμε να έχουμε και την πλέον απλουστευμένη διερεύνηση. Μέσα σε λίγους μήνες περάσαμε από την τραγωδία της κρίσης στην κωμωδία της διερεύνησης και αντί να βγούμε σοφότεροι βγαίνουμε και πάλι διχασμένοι. Ας μάθουμε επιτέλους από άλλους.

Ο Σταύρος Α. Ζένιος είναι μέλος του προεδρείου της πρωτοβουλίας ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ-για Πρόοδο και Περηφάνια, καθηγητής χρηματοοικονομικών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και πρόεδρος των πρυτάνεων των Πανεπιστημίων των Ευρωπαϊκών Πρωτευουσών.

---

⁵ Final Report of the National Commission on the Causes of the Financial and Economic Crisis in the United States, 2011, Public Affairs, NY. Αναφορά από loc. 217 Kindle edition.